CELIBAT I PSIHIČKA DEFEKTNOST

Ovo pitanje nije samo teoretsko. Ono je odraz dosta raširenog i, ujedno, tjeskobnog duševnog stanja kod kršćana. Kršćanin se, doista, zanosi slušajući ili čitajući pohvale u prilog celibata, ali ga impresioniraju i mnoge poteškoće, mnoge protivne tvrdnje. Evo ih nekoliko.

Neki pozitivistički sociolog piše da raskalašenost i raspuštenost nijesu tako rječiti dokazi seksualnog ludila kao što su to sramežljivost i puritanizam[1].

Nadalje, kršćanin konstatira kako se u raznim literaturama uzdiže spolni nagon i ženidbeni stalež. Uzdižu se kao moćni faktori za ravnotežu duha, kao sredstva za integralnu izgradnju osobnosti. Bez njih čovjek je samac. Muškarcu je potrebita žena kao Beatrice Danteu[2].

Kršćanin nailazi na mnoge negativne sudove o celibatu. Neženje sebe sakate. U celibatu duh zarobljuje tijelo, a ovo mu se sveti, jer zbog toga nastaju razna duševna poremećenja. Neženja gubi smisao stvarnosti, ostaje doživotno nezreo. Stari »mladići« i stare »djevojke« kao da su duševni invalidi, okrnjene ili osušene ličnosti. To se osobito opaža, kako iznosi ta litaretura, kod neudatih žena. One ostaju bez bitnih ženskih komponenata, ostaju bez materinstva, a u tome je glavni izvor raznih psihičkih ženskih defekata.[3] Jedan od gorljivih apologeta ženidbenog staleža na teret celibata ustvrdio je da se p o n e k a d dogodi da ženidba pretvori život u uzburkano jezero, ali da je celibat u v i j e k blatno korito.

Poteškoća se zaoštrava. Neki zastupnici »nove teologije« nastoje dati spolnoj čistoći nov smisao. Njezina bi vrijednost bila jedino eshatološka, kao neki predosjećaj duhovnog života preko groba. Ima ih koji tvrde da je čovječja narav tako seksualno strukturirana da joj celibat škodi[4].

Konačno. Promotrimo ovaj slučaj u okviru današnjice. Ne postaje li celibat anomalijom? Živimo u doba neke afrodizijske ognjice. Mogućnosti trajnog seksualnog uzbuđivanja su premnoge. Atmosfera je prepuna seksusa. Neki će zaključiti da je nemoguće izbjeći tu »stihiju«, a drugi će, možda, osuditi celibat ili na nj misliti sa sažaljenjem.

ODGOVOR

Krist je rijetko kada zahvatio psihološki i metodički tako duboko u koje pitanje morala kako je to zahvatio u pitanje djevičanstva (Mt 19, 10—13). On navodi tri kategorije neženja. Ima ljudi koji su od rođenja nesposobni za ženidbu, i ti su nekako od prirode »osuđeni« da budu neženje. — Drugu kategoriju sačinjavaju oni koje su ljudi učinili nesposobnima. Sjetimo se npr. na neke običaje kažnjavanja ili postupanja kod prisilne sterilizacije, kod raznih vrsta genocida. — Treću pak kategoriju predstavljaju oni koji se dragovoljno odriču ženidbe radi kraljevstva nebeskoga. Ovi svojevoljno uzimaju na sebe sve što je vezano sa sta-

1. G. PIKON, **Panorama savremenih ideja**, Beograd 1960, str. 199.
2. **Seksualni problemi**, izdanje »Istina i život« — Zagreb 1939, str. 33, 111, itd.
3. **Morale sexuelle et difficultés contemporaines**, Paris 1953, str. 57, 327.
4. Usp. MALTHA, O. P., **La nuova teologia**, Roma 1964, tal. prijevod, str. 150.

ležom celibata. Žele nesmetano služiti Bogu, sebe duhovno izgrađivati, time služiti i Crkvi i čovječanstvu.

Krist se nije zadovoljio da nam nabroji te vrste neženja. On nam pruža i metodsko uputstvo za prosuđivanje ove vrsti svojevoljnih neženja. On konstatira da takvo stanje ne mogu svi ljudi shvatiti. Radi se o predispoziciji, tj. radi se o tome da ima pojedinaca koji su tako osjećajno ili strastveno strukturirani da im je nemoguće to shvatiti, jer stara je ona mudra rečenica: »Kakav je netko, tako i sudi«. Robovanje strastima stvara strastveno rasudbeno stanje, takvu čuvstvenu dispoziciju da seksualni strastvenici ne vide uopće mogućnost da neženje mogu opstojati. Rekli bismo u modernom žargonu: ili neženje nijesu potpuni ljudi, ili im stanje neženja služi da kamufliraju razne perverznosti.

Koji metodski postupak savjetuje Krist prema onima koji ne mogu shvatiti svojevoljne neženje? Preporuča li da ih se pokuša uvjeriti da je njihovo stajalište pogrešno? Bez sumnje da Krist uvijek preporuča i traži da neuke treba poučiti. To je diktat bratske ljubavi. Međutim, u ovom pitanju kao da Krist predviđa da se ponajčešće radi o nekoj »zagriženosti« ili otvrdnuću tih protivnika celibata. A koja korist od dokazivanja zalutalosti onima koji neće ili ne mogu shvatiti? Nikakva. Zbog toga Krist zaključuje: »Tko može shvatiti, neka shvati!« (Mt 19, 20). Time je rasprava završena.

Nauka sv. Pavla proširuje ovu nauku o celibatu, odnosno djevičanstvu u 1 Kor 7, 25—55. Očito je da je moguća spolna uzdržljivost prihvaćena zbog kraljestva nebeskog. Upotpunimo gornje vrste neženja jednom novom kategorijom. To bi bila kategorija onih koji nastoje prisiliti prirodu da popusti te oni prigrle djevičanstvo, ali priroda se kod njih opire. Što se dogodi? Možda će njihova unutarnjost, zbog neprirodnog potiskivanja seksualnog nagona, postati poprištem unutarnjih konflikata. Sv. Pavao ne savjetuje neprirodnu borbu, nego jednostavno kategorički tvrdi neka se žene, odnosno udaju, jer »je bolje ženiti se nego izgarati od strasti« (1 Kor 7, 9). Ova opomena predstavlja psihološko rješenje doista mnogo puta vrlo teškog problema kod pojedinaca.

Normalni predstavnici celibata. — Ovo je važno uočiti. Ove razlike predstavljaju ključ za razumijevanje mnogih teškoća što se postavljaju u vezi s celibatom. Zamjerke celibatu (djevičanstvu, neženjama) padaju na patološki celibat, a ne na onaj normalni, zdravi celibat. Svi minusi celibata proističu iz patološkog celibata.

Ovo je za moralistu prevažno, odlučno. Moralist ima pred očima normalne ljude, normalnu djelatnost. Nenormalnim tipovima bavi se diferencijalna psihopatologija. Gdje nema hotične, slobodne djelatnosti, tu nema ni odgovornosti, ni zasluga, ni temelja za nagrade. A mnogo ima oblika patološkog celibata. Čuli smo od Krista i od sv. Pavla.

Znamo, dakle, da ima onih koji su neženje jer su nesposobni za ženidbu. Nesposobni, bilo fizički bilo psihički. Ima po prirodi odvratnih tipova, tjelesno defektnih. Ima tjesnogrudno odgojenih pa zaziru od drugog spola. Nađu se umjetnici i pjesnici, zanesenjaci koji su možda sebi formirali idealnu sliku onoga »vječno ženskoga«, pa joj se dive izdaleka kao nekom anđeoskom biću. Ima i tako slabo diferenciranih tipova, tako hiposeksualnih, da im je drugi spol kao nešto neshvatljivo, nerazumljivo.

A nijesu li životne prilike mnoge pretvorile i prisilne neženje? Na mnogo načina celibat može postati rezultat više sile.

Ne čudimo se. »Patološko« na ovom području ima naročito širok radius. Ljudi se između sebe razlikuju i s obzirom na ono što je normalno. Različiti, oprečni temperamenti — a ipak normalni. Nijedno područje čovječje duševnosti ne predstavlja tako prikladno područje za pojavu patoloških oznaka kao područje seksusa. Zašto? Na području spolnog nagona, uči nas teologija, najočitije se odrazuje iskonski grijeh. Na tom području vlada najveći nered.[5] Toliko je taj nered očit te su neki mislili da se sama bit iskonskog grijeha sastoji u požudi. Mi to mišljenje ne prihvaćamo, ali je očito da područje spolnosti predstavlja tipično područje na kojemu vlada veliko neravnovjesje. Tu je i najpotrebniji odgoj, osobito svladavanje poriva toga nagona, odlučno vladanje svim okolnostima, jer taj nagon ima mnogo faktora koji ga potenciraju. Izvana i iznutra.

Da se razumijemo. U ovom odgovoru mi razumijevamo zdravi celibat. Govorimo o tipovima koji osjećaju prirodan poziv prema drugom spolu. Kojima zakon atrakcije spolova nije tuđ. Oni su sposobni i skloni da u drugom spolu nađu neko svoje fiziološko i psihičko popunjenje. Oni osjećaju da je Bog stvorio različite spolove i zato da pomognu jedan drugomu u izgradnji životne veličine, u životnoj afirmaciji. Možda sve to osjećaju i u nekoj napetosti. Nije isključeno da osjete unutarnju borbu između toga nagona i viših poziva duha i milosti, tako te sa sv. Pavlom zažele izbavljenje od tijela »podložna ovoj smrti« (Rim 7, 25).

Govorimo o zdravim tipovima. Ne računamo na bolesne. Niti na one koji su pretvorili sebe u bolesne ili nenormalne tipove. Možda su nepravilnim potiskivanjem toga nagona sebe pretvorili u nosioca patoloških pojava. Ni o njima ne govorimo. Mi, naime, moramo prosuđivati odnos celibata prema defektnosti samo kod redovitih, zakonitih predstavnika celibata. Kod onih koji se svjesno, hotično i doista slobodno od svake, bilo unutarnje bilo vanjske prisile, odriču ženidbe poradi kraljevstva nebeskoga (Mt 19, 12).

Pravi izvor celibata. — Krivo bi bilo tražiti pravi izvor celibata u crkvenim propisima. Bez sumnje, celibat je zakonski propis Kat. Crkve. On je postulat pozitivnog zakona. Nije bitno združen sa svećeničkim zvanjem, kako se vidi u Istočnoj Crkvi. Prema tome, Crkva bi mogla i dokinuti celibat. Ali, ovo juridičko gledište na celibat samo je jedno, sporedno gledište. Suština pitanja o celibatu jest duhovno-teološke naravi.

Kao i drugi pozitivni zakoni tako je i zakon o celibatu imao svoje peripetije. Recimo da je celibat fiksiran kao zakon u IV stoljeću. Kriza je nastala kasnije. U X i XI stoljeću, za vrijeme borbe za investituru, nastoji se umanjiti vrijednost celibata. Crkva odgovara na lateranskom saboru (1139) tako da proglašuje nevaljanom ženidbu sklopljenu od kleričke osobe zaređene višim redovima. Isto tako nastaje neka kriza za vrijeme renesanse, ali i opet Crkva odgovara odlučnim stajalištem izraženim na tridentskom saboru, kako se može vidjeti kod Denz 1809.

I naše doba bilježi neku krizu celibata. Anticelibatski pokret proteže se nekako od francuske revolucije. Poslije prvog i drugog svjetskog rata brojni otpadi kao da traže neka opravdanja. Predlažu se lijekovi i traže se pravi uzroci tih otpada. Ako gledamo na teoriju o celibatu kako

5. SV. TOMA, I—II, 82, 3 ad 3.

je iznose zastupnici »nove teologije«, moramo reći da se njegova vrijednost mnogo umanjuje. Prema naučavanju jednog od tih »neoteologista«, spolna suzdržljivost ima svoje značenje ako je shvatimo eshatološki, kao predosjećaj ili zalog duhovnog života u vječnosti. U najmanju ruku neoteologisti tvrde da su redovnički zavjeti, osobito zavjet spolne čistoće, samo za elitu duha.[6]

Kriza se jače osjeća na terenu, u konkretnosti života. Zorno je ocrtao tu krizu Ivan XXIII. »Znadete li što svaki dan sve dublje i sve bolnije razdire naše srce? Onaj vapaj izbliza kao izdaleka. Vapaj ne samo iz Rima nego iz najudaljenijih krajeva zemaljske kugle. Vapaj koji dopire do nas. Vapaj svećeničkih duša koje su, pod teretom osjećaja svoga srca i svoga tijela, na svom životnom putu, u nedovoljno kontroliranoj apostolskoj službi doživjeli velike katastrofe te pred Bogom, pred Crkvom i pred ljudima prouzročili veliku sramotu, vrlo velike i gorke patnje. Boli nas osobito to što se neki, da spase barem česticu izgubljena dostojanstva, umišljaju da Katolička Crkva namjerava, ili barem da smatra shodnim odstupiti od crkvenog zakona o celibatu, koji je kroz stoljeća bio i ostao divan i presjajan ukras svećenstva. Zakon crkvenog celibata i briga oko tog da on sačuva svoj prioritet ostaje uvijek kao znak koji podsjeća na borbe herojskih vremena kada je Crkva bila pozvana da se bori te izvojšti trostruki trijumf. Da, znak je pobjede Kristove Crkve u tome što je ona pozvana da bude »libera, casta, universalis«, tj. nevezana ili slobodna, čista i općenita.«[7]

Eto na što se poziva Ivan XXIII. Snaga celibata ne sastoji se u zakonu, nego u unutarnjoj snazi duha. Ono što celibat čini velikim i zaslužnim jest duboka svijest, volja, odlučnost neženja da se posvete Bogu, da prinesu dušu i tijelo kao ugodnu žrtvu Bogu. Bez ove unutarnje žrtve i odlučnosti celibat bi bio nesnošljiv teret. Kada oslabi volja, kada popusti odlučnost, a prevagne tijelo, celibat prelazi u neko patološko stanje. Neki krah duha rađa deformiranost ličnosti neženja. Sudbina, dakle, i vrijednost celibata ovisi o čovječjoj volji, o čvrstoj volji da tijelo ostane podložno duhu.

Ne zaboravimo. Ni pozitivni zakon celibata, ni sama čovječja volja ne pružaju odgovor na pitanje o vrijednosti i o težini celibata. Krist nije uzalud istaknuo da nauku o celibatu mogu shvatiti samo oni kojima je dano (Mt 19, 20). Radi se o nekom milosnom prosvjetljenju, o daru s neba. Velike životne istine traže unkciju Duha Svetoga. Još se više traži pomoć Duha Svetoga kada se radi o tom da se te istine provedu u djelo. Celibat je nastojanje čovjekovo da otrgne tijelo od zakona spolnog instinkta ili od tiranije zastranjenja duha. Zato se traži napor. Taj napor će završiti samo na dan Uskrsnuća, jer tada će duh dovesti tijelo u službu Bogu, da bude poslušno njegovu pozivu, kao što je tijelo Isusa Krista bilo poslušno njegovoj volji.[8]

Prednost celibata. — Prethodno je potrebito odstraniti neke predrasude. Nije istina da je seksualni nagon najvažnija i najveća sila u čovječjem organizmu. Niti je istina da je njegov zov neodoljiv. Čovjek koji hoće i ne odbija pomoć s neba može držati taj nagon u podređenosti,

6. MALTHA, nav. dj., str. 150—151.
7. **Prima romana synodus**, 1960, str. 357, 387.
8. B. HARING, **La loi du Christ**, sv. III, str. 509—510.

može sačuvati suverenitet duha. A nema sumnje da će taj suverenitet za njega značiti kao neki naslov plemstva, dakako, duhovnog plemstva.

Sjetimo se najprije kršćanske aksiologije. Ljestvice vrednota. Ženidbom se širi ljudski rod. Time ženidba prima svoju vrijednost. Roditelji postaju suradnici Božji u evoluciji čovječanstva. Oni su kao neki sustvaraoci. Ali, po toj ljestvici vrednota, duhovne vrednote (znanje, krepost, kontemplacija, milost i sl.) su višeg reda. I život, posvećen tim vrednotama duha, prima višu vrijednost, snažnije opravdanje.[9]

Ako netko sumnja u vrijednost ove klasične argumentacije u prilog celibatu, neka se sjeti da je dogma vjere da je celibat uzvišenije naravi nego ženidbeni stalež (Denz 1810). Kako je moguće uspoređivati ta dva životna oblika kada su oni različite naravi? Gdje je točka što omogućuje tu komparaciju? Očito, komparacija se vrši u vidu svrhe i u vidu najviše kršćanske vrednote na zemlji: milosti. Ono što je po svojoj naravi bliže milosti, ono što efikasnije i sigurnije vodi k milosti to je uzvišenije. Celibat je kao neki anđeoski život u tjelesnom omotu, rekao bi sv. Ivan Krizostom. On je kao neka anticipacija anđeoskog života. Posredstvom celibata duša se diže u više sfere i nekako se dodiruje anđeoske naravi.

Prednost celibata proizlazi iz Kristovih riječi. On nije uopće htio o tome raspravljati, nego polazi od te istine kao od gotove činjenice (Mt 19, 12). Ne niječe se da je i ženidba dobra, ali je celibat bolji (1 Kod 7, 38). Celibat dokazuje pravu slobodu duha, jer u njemu čovjek ostavlja sve, ostavlja vrlo jaku sponu sa zemljom (Lk 5, 11). Psihološki, recimo da duša u staležu celibata ne trpi od podvojenosti srca (Mt 19, 11; 1 Kor 7, 32—33). Celibat je kao uvertira u eshatološka vremena kada će ljudi biti kao nebeski anđeli (Mt 22, 30), jer niti će se ženiti niti udavati. I čitava crkvena zajednica upravo s celibatom dokazuje svoje duhovno bogatstvo, svoju vitalnost. Svećenik je službenik Crkve. Otac svih duša. Mora biti spreman da se žrtvuje za sve. Svećenik u celibatu bliži je sebi, bliži je dušama (1 Kor 7, 33). On osjeća neograničenu slobodu u životu i u djelovanju. Slobodu koja resi Božju djecu, Božje poslanike. U celibatu crpi svjetlo i snagu. Osjeća u sebi Božju snagu.

Teškoće. — U čemu se nalazi glavna teškoća celibata? U prirodi. Najosnovniji i najjači nagon jest nagon za samoodržanjem. Poslije toga nagona možemo reći da zauzima mjesto spolni nagon, općenito rečeno: nagon bispolne atrakcije, fiziološke i psihičke atrakcije protivnog spola. To je poziv prirode. Ona upućuje na protivni spol. Ona potiče na zbližavanje, na upopunjavanje osobnosti, na evoluciju čovječanstva posredstvom očinstva i materinstva. Funkcioniranju toga nagona pripojila je i ugodnost. Ugodnost koja moćno privlači. Koja stvara napetost.

Što slijedi? Slijedi prije svega da je neosnovano zatvarati oči pred tom činjenicom. Neuputno je minorizirati tu prirodnu snagu. Sudeći po zdravim prirodnim pojavama, celibat znači odricanje, neku borbu, suprotstavljanje jakoj bujici toga nagona. Pseudosupernaturalizam želi suvereno preći preko svega toga, ali se priroda ne dopušta izigravati. Ni falsificirati.

Priznajmo tu teškoću. A teškoća raste u pojedincima, prema individualnim dispozicijama. Ne rađa se svatko na isti način upućen prema protivnom spolu. Ima ih kojima je lako prilagoditi se nekoj »samoći« ili

9. SV. TOMA, II—II, 152, 3—4; 154, 4.

udaljenosti od protivnog spola, ali ima drugih kojima će potiskivanje te upućenosti prema drugom spolu postati prigodom ili poticajem da upadnu u psihoasteniju, seksualnu opsjednutost, možda i u pervirzitete. Celibat bi za takve značio herojstvo. Ako se to herojstvo nastoji postići brutalnom silom, neprirodnim potiskivanjem, vrlo lako će posljedica toga biti oštećenje prirode, fiziološka i psihička devijacija. Takav će celibat biti patološki.

Očito je, dakle, da je celibat sličan nekom čvoru. Sučelice se nađu uzvišeni ideali i najniži prohtjevi nagona. Dobro i zlo, pozitivno i negativno prouzrokuje u njemu neku napetost, dijalektički dinamizam. Tako mora biti. Jer čovjek je jedan i jedinstven subjekt. U njemu je jedno stjecište raznih snaga. U čovjeku se sastaju, križaju, izmjenično uvjetuju razni i protivni doživljaji u totalitetu jednog »Ja«. Napetost između duše i tijela dolazi najočitije do izražaja na području ovog nagona, spolnog nagona, kojemu celibat nastoji postaviti i branu, stvoriti u njemu ravnotežu, urazumiti ga.

Poremećenja. — Sada smo konstatirali jedinstvo čovječjeg »Ja«. Zakon totaliteta nas upućuje na to da svako pretjerano isticanje ili popuštanje pojedinim snagama u čovjeku dovodi do nekog poremećenja. Jer čovjek je zatvoren ali jedinstven sistem. Koliko se čovječje biće bori za samoodržanje, bori se i za jedinstvo, za totalitet i integritet. Pretjerana napetost na jednoj strani umanjuje snagu drugih snaga u istom subjektu.

Da se poremećanja pojave i u celibatu, to je činjenica. Vrijedno je ipak odmah upozoriti na osnovno pravilo logike: »Post hoc« ne znači »propter hoc«. Onaj je odabrao celibat — to ne znači da poremećenja **u** celibatu znače poremećenja **zbog** celibata. Slijed pojava ne znači uvijek njihovu uzročnu ovisnost. Griješe, prema tome, svi koji bez dovoljno kritike osuđuju celibat kao takav, kao da bi on po svojoj naravi i uvijek, ili u većini slučajeva uključivao psihička poremećenja.

Prije svega, spolni nagon nije neki apsolutni zahtjev organizma. Njegovo anatomsko-fiziološko ustrojstvo ne vuče sa sobom neodoljiv zahtjev za realizacijom, kao što vuče nagon za hranom i pićem, nagon za samoodržavanjem. Nagon za hranom i pićem vuče čovjeka prema sebi, centripetalno, dok spolni nagon izvlači čovjeka iz sebe, orijentira ga centrifugalno.

Nije moguće shvatiti da neudovoljavanje nagonu za samoodržanjem ne bi proizvelo negativnih posljedica. Taj nagon je najdublje ukorijenjen. Spolni pak nagon, kolikogod bio također duboko ukorijenjen, niti je dubok, niti je jak niti širok kao što je onaj prvi. Moramo biti oprezni da i vlastitosti jednoga i drugoga ne poistovjetimo. Da ih ne prosuđujemo po istom kriteriju. Razlikuju se u sebi, razlikuju se u posljedicama.

Može se jednostavno i kategorički ustvrditi da poremećenja uslijed celibata kao takvog nema. Duhovito je primijetio Desgranges da nijedan liječnik nije nikada bio probuđen da priskoči u pomoć bolesniku koga bi napala kriza spolne čistoće ili celibata.[10] Takva poremećenja ne opstoje. »U ozbiljnoj liječničkoj literaturi nema nijednog slučaja bolesti koja bi nastala kod narmalna individuuma zbog toga što nije bio spolno zadovoljen.«[11]

---

10. **Morale sexuelle et difficultés contemporaines**, str. 322.
11. **Seksualni problemi**, str. 115.

Shvatimo ovaj izraz »kod normalna individua« u širem smislu. Ima pojedinaca koji sami sebe uvrste u nenormalne individue. To su oni koji su »podvojeni«, tj. koji čine kompromise sa spolnim nasladama. Zanose se spolnom čistoćom, ali puštaju uzde mašti pa se zadovolje u mašti s onim što ne mogu ostvariti u praksi. Polovicom bića koncentriraju se na jedno, drugom polovicom na drugo područje. Njihova je unutarnjost uvijek u nekom kolebanju To popuštanje i suzbijanje, udovoljavanje i nijekanje, to »mučenje« samog sebe vrlo lako dovodi do negativnih posljedica, do neke nervoze na spolnoj bazi.

Jednako je moguće da netko tako radikalno guši svaki pokret sjetilnosti da sakati prirodu time što joj niječe i ono što ona zakonito traži. Zakonito traži, recimo, prijateljsku ljubav, rodbinske simpatije, neku nježnost osjećaja, umjetničko zadovoljenje, uživanje u prirodnim ljepotama, igru, zabavu i sl. Tko ništa ne daje prirodi, ona će mu se osvetiti. Upast će u nemir, u skrupule, još gore, ubit će sjetilnost, uništit će svaki pokret zakonite reakcije. A priroda ne trpi da joj se nanosi neopravdano nasilje. Kršćanska ascetika osuđuje svaku pretjeranost, jer je u pravom smislu humanistička. Ubijati svaki pokret sjetilnosti znači otvarati vrata nekom sakaćenju prirode, nekom sušenju osobnosti, nekoj psihičkoj deformaciji[12].

Ima slučajeva da pojedinci trpe od nekih defekata na drugim područjima svoje psihe. Neki govore o mogućnosti »metastaze«, naime: prirođeni psihički minusi na polju inteligencije ili osjećajnosti i sl. očituju se kao minusi na spolnom području. Možda su to skrupuli seksusa, a oni su samo jeka neuravnoteženosti drugih strana čovječjeg bića.

Patološki celibati. — Možemo doista govoriti o raznim vrstama patološkog celibata. Njemu pripadaju one negativne oznake što ih mnogi nekritički upućuju svakoj vrsti celibata. A to je neispravno.

Patološki je celibat kod onoga koji nije smio izabrati stalež celibata, jer ni prije izbora toga staleža njegova psihofiziološka struktura nije bila u ravnoteži. Ta neravnoteža očituje se možda u celibatu.

Neki su bolesni radi baštinjenih dispozicija ili im neki organi ne funkcioniraju normalno. U tim slučajevima celibat će biti kao neki f o c u s sporedne naravi, on može prouzročiti bolest u obliku skrupula ili seksualnih opsesija. Celibat nije determinirao te negativne pojave, one bi se bile pojavile i u drugom zvanju, ali bi bile poprimile druge oblike. Celibat nije izliječio te defekte. On je bio prigoda da se oni na taj način ili, možda, tako snažno manifestiraju.

Osobito patološkim nazivamo onaj celibat koji se nastoji združiti s prejako intoniranom spolnom naklonošću. Celibat ne stvara takvo stanje niti je uzrokom psihičkih defekata koji iz njega slijede. Krivo je ono nenormalno ili defektno stanje individua. U celibatu mora voditi borbu s posebnom, individualnom, svojom prirodom. Pojedinac se muči, on nekako »gori«, i ta borba stvara tragove defektnosti na njegovu biću.

Kao najobičniji izvor patoloških celibata navodi se pogreška ili nerazboritost pojedinca. Predao se pretjerano radu. Živi u trajnim opasnostima proti seksualne ravnoteže. Nimalo neudovoljena ljubav ne nalazi splasnuca. Što slijedi? Možda će ta nervoza rada prividno zatrpati jake seksualne snage i one će »poviriti« u obliku nekih seksualnih nastranosti.

12. J. LECLERCQ, **Essais de mor. cath.**, Bruxelles 1954, sv. IV, str. 203.

A da i ne govorimo o pojavi patološkog celibata kod onih koji hotice izazivaju seksualne poticaje. Čitaju i maštaju, gledaju i slušaju što ih seksulano uzbuđuje, ali oni sve to moraju potiskivati. To izazivanje-suzbijanje jest neko napinjanje luka, a ono troši živce, poremećuje red među unutarnjim snagama, stvara neravnotežu. To je strukturalni zakon ljudske psihe.

Priznanja. — Mnogo smo u prošlim recima priznali. Mnogo još treba priznati. Međutim, krivnja za defekte nije na celibatu nego na pojedincima. Možda na prirodi koliko su je oni baštinili. Naveli smo te krivnje malo prije. A možda je krivnja na okolini u kojoj žive. Ne zaboravimo da ima neženja i zbog ljudske zloće. Spomenuo ih je Krist.

Priznajmo i ovo. Celibat, odnosno djevičanstvo za ženu predstavlja manju žrtvu nego za muškarca. Ovo izgleda paradoksalno. Ne čudimo se. Religiozne, svete vrednote prije osvoje žensku osobu nego muškarca. Muškarac kao da voli ostati lutaocem. Ženska osoba u posveti Bogu lakše nađe potpunu kompenzaciju za duševni život, muškarac osjeća veću potrebu konkretnosti, on je pragmatičniji. (Uostalom, i muškim i ženskim osobama samostanska zajednica pruža mnoge elemente obitljskog života — Mt 19, 29)[13].

Primjećuje se da celibat, djevičanstvo znače isto što i nezrelost života. Zašto? Uzmimo redovnike i redovnice. Oni provode život bez peripetija, bez temeljitih unutarnjih potresa. Ne muči ih bolna briga za egzistenciju. Fale im dramatska uzbuđenja. Zbog svega toga kod njih nastaje neko mrtvilo, manjak čvrstoće i karakternosti. I nagon stvaralaštva, osobito kod muškarca, traži kompenzaciono polje. Ako, dosljedno, zbog toga manjka nastaju neke anomalije u stanju celibata, to nije kriv celibat, nego više sistem života, samostanskog života.[14]

Kao zaključak ovih priznanja moramo istaknuti potrebu da seksualna pedagogija nađe prikladniju metodu. Ta pedagogija mora voditi računa o ovim konstatacijama, npr. da višku energije nađe područje za realizaciju, da snage seksualnog nagona preobrazi u druge težnje, usmjeri prema drugim ciljevima. Uvijek će, inak, ostati istina da će seksualna pedagogija predlagati sredstva vlasti nad nagonom, strogosti sa samim sobom.

Lijekovi. — Radi se o lijekovima koji će pomoći da se celibat ne »izrodi«, ti. da ne završi ili prividno da se na njega nabacuje kamenjem. Da ne bude predmetom anatema.

U prvom redu je vrijedno pamtiti da celibat kao plod slobodna izbora mora biti pametno izabran. Pojedinac mora upoznati svoje sklonosti, jer bolje je ženiti se nego izgarati od strasti, rekao je sv. Pavao (1 Kor 7,9).

Jednom odabrani celibat traži potpuna čovjeka. Muževno gospodstvo nad nižim prohtjevima. Uklapanje seksualnog nagona u životnu

13. Neki pretjeruju u izricanju pohvala ženidbenom staležu s gledišta životne zajednice. Bez sumnje, ženidbeni stalež je veliko sredstvo protiv osjećaja životne samoće, ali, ne zaboravimo, da muškarac osjeti u ženi i znatnih teškoća. Kasnije više nego na početku bračnog života. Rekao je Rolland da »nemaju krivo koji vele da je žena polovica čovjeka; oženjeni čovjek, naime, samo je pola muškarca«.

14. Razumije se da primjedba nije potpuno na mjestu. Redovnički život pruža mnoge mogućnosti da redovnici dokažu svoje stvaralaštvo. Mnoge službe su jednake službama svjetovnjaka. Ako ne jednake, barem vrlo slične, npr. služba ekonoma, braće suradnika, kuhara i kuharica.

dinamiku. Harmonijski razvijati dušu i tijelo. Svaka pretjeranost, bilo na korist duše bilo na korist tijela, ili će stvoriti neravnotežu ili je plod već opstojeće neravnoteže.

Neki se nađu u celibatu kao »pali s neba«. Odaberu redovnički stalež prije nego su uočili svu njegovu problematiku. Kasnije osjete da su pogriješili. Provode nepravilan duhovni život. Taj način života u njima izaziva nostalgiju. Što će raditi? Neka za vremena promisle i neka se preorijentiraju, ali, ako su stavili svoju ruku na plug, neka se ne obaziru natrag, jer kompromitiraju svoju vječnu sreću (Lk 9,62). Od nužde moraju stvoriti krepost. U kreposti će naći i kompenzaciju.

A celibat pruža mnogo kompenzacija. Uzmimo npr. u obzir ono duhovno očinstvo i materinstvo i slast za osvajanjem duša i privođenjem Bogu. Onaj naslov »Oče« ili »Sestro« nije samo ukras nego dar i nagrada. Tijelo će oslabiti u svojim zahtjevima netom duh pravilno uzme njegove energije da ih iskoristi i na korist tijela, još više na korist cjeline, integralno shvaćenog čovjeka.

Celibat je vrednota višega reda. Za nj je potrebita nadnaravna garnitura. Celibat je dar s neba (Mt 19, 12; 1 Kor 7,7). Mogu ga razumjeti »kojima je dano«. I biraju ga »kojima je dano«, razumije se, ako pravilno, kreposno izaberu. Odabiru ga svjesni žrtve. Sebe darivaju Bogu. Polažu svoj život kao žrtvu u službi Bogu. Ostat će ludi, slabi, prezirani ... ali radi Krista (1 Kor 4,10—11). Tko može shvatiti, neka shvati!

Rado pomišljati na ovozemnu i na vječnu nagradu. Na nagradu onih koji su neporočni (Otkr 14,1—5). Nagradu što primaju i od ljudi i od Boga, kako je obećao Krist (Mt 19,29). Zar nema temelja da pripadnici celibata svjesno konstatiraju zasluge za kulturu i civilizaciju upravo zbog toga što su oni i njihovi preteče mogli višak svojih energija upotrijebiti za dobro čovječanstva? A pomisao na kapital duhovnih dobara, zasluge, kojima se obogaćuje duhovna riznica sv. Crkve?

Celibat označuje neki zenit života. Visine treba čuvati. Pod svaku cijenu. Višak energije treba doista pametno upotrijebiti. Raditi, šetati, igrati, biti zaposlen i sl. — da te energije splasnu. Seksualni prohtjevi se raspaljuju, uvećavaju svoj potencijal netom se tijelu omogući mrtvilo ili nerad. Tada će biti teško i pogibeljno prisilno potiskivati seksualnu energiju. Preventivna metoda je najbolja.

Uzvišen i težak posao oko čuvanja celibata. Bez pomoći s neba i bez integralnog milosnog života ne može se očekivati uspjeh. Dobra volja i milost mogu mnogo. Mogu sve (Fil 4,13).

Dr J. Kuničić